

Emnenr. 76.

Fylke: Trøms

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Nordreisa

Emne: De kloke

Bygdelag:

Oppskr. av: Yngvar Elvhaug

Gard:

(adresse): Tennasseve 4 Bryn

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

|| Vil ikke ha sine navn offentliggjort.

SVAR

Johan Petter Henriksen, Holmestilla sier fra barnedømmen av å ha hatt enne og anlegg for å helbrede. Hans far Henrik Fachsen Holmestilla har døvet som løge, rumer og årelater. Han er gammel og åreforholdet så der var liten grunn å få på ham.

Men J.-P. H. fortalte meg at han personlig intet kunde, men han føler en kraft komme over sig når han lærte først å lese av faren. Når han får helbredende kommer kraften undertiden så sterk at han skjælver. Da får han de ord som henges.

Når han kommer til syke får han kraften over sig. Han kvier sig ofte for å gå når han blir bedruet for det tar på og han gruer sig og må ha en hård kamp med sig selv. Han går dog tross motviljen. - Kraften kommer helt pludselig.

Han ber og holder sig til Jesu ord om å tro.

J. vet aldri når kraften kommer over ham, men pludselig hos en syk, såes han at smerten er borte eller sykdommen helbredet.

J. bruker å se eller ta på pasienten, men behøver det heller ikke. Han sier at det ikke nytter å helbrede uten tro og at det er ikke han som helbreder, men Guds kraft som er i ham.

Faren (87 år gl.) er født i Nordreist^{av finske forældre} og har drevet som rumer, men har ikke kunnet gjøre det som sønnen efter hva som opplyses. Han kastet over enkelte syketommer og sveifeil, og forlangte i motsetning til det vanlige blandt rumere, betaling. Andre forlangte ikke betaling, men tok det man ga dem. Moren til den Marie er født i Nord Sverige av finsk-samiske forældre. Hun har ikke drevet på med røming.

For svulker fortalte J.-H. mig at han tok først en messingring og fører den 3 ganger rundt sulsken med solen og sier: Du skal bli så stor som store fjell og store sjøer, så ringen 3 ganger mot solen, og fortsetter, og du skal gå tilbake til det du var, og minn mindre mer du har vært i Jesu navn.

En mann bad ham hjelpe sig mot en syketom. J. følte ikke kraften over sig da, men sa til mannen at han kunde dra hjem for han skulde tenke på ham når han fikk kraft. Han fikk mannens fulde navn og adresse. Mannen ble frisk da han tenkte på ham.

Både hos J.-H. og andre som forlanger fullt navn, fødselsdag og nøye adresse er forholdet det at de sier at helbedelsen finner ikke frem, hvis de ikke kan angi personen nøyaktig og hvor han

berfinner sig -

Den nabo, kvinn skadet fingeren. Han følte den vakkert
to steder. Den var kupert og bløtde sterkt. &

bleget over smerten. Johan så på fingeren og så
at den er nokk sult, men verken bli borte. I det
samme var smertene borte. J. bad & gå til lege
og få rettet på fingeren. Legen plukket ut bena
skubbene, forundret han sig over at & ikke bleget
over smerten.

Da man etterpå spurte J. om det var han som
hadde tatt bort smertene, svarte han at det ikke var
han men Gud og hans kraft som var i ham.

Nårlig ilagjastillas svigerfar hadde man fale
sår på grunn av arekviuter. J. ble best om å
se på dem. Han sa at han intet kunde, men han
kunde jo se på den siden man vilde det.

Nogen dager efter var sårene grodd og gauringen
fisk.

Hakon Vaugen, en nabo av J. kom til ham og
bleget sig over magesmerter og bløt over hele
kroppen, og bad om hjelp.

Johan sier at han var som likesæl og H. måtte
gå. Neste dag kom H. til J. igjen. Da hadde han
rykninger i ansiktet og farve som helvederild.
J. bad ham gå til lege, men H. vilde ikke og bad ham
hjelpe sig. Pludselig følte J. kraften over sig og
lot H. få drikke et glass vann. Ithales efter
sa H. at smertene var borte - avsluttet forsvant
og han har vært fisk siden.

lørte om mange som var blitt hjulpet av
Johan Skurvisen både for det ene og det andre.
han kom i Svartfoss, hans svigermor, sa at hun
forlange siden hadde vært i graven, hvis ikke
J. hadde kommet hjelpe henne.

Nina Isaksen. Svartfosslandet, fortalte at hun
shar seer. Hun fortalte at man skal gå i skogen
og finne en kvist med 3 grener i kløft som en
gaffel; og legger den på det onde sted. Lagen spurte
pasienten om hva han skjøter - 3 ganger, og pasienten
svarer hver gang, seer ("somma".)

Kunsten kunde man bare lære fra sig til en
som yngre enn man selv var. Dette gjelder
stort sett alle disse råd, og av den grund var
det bare av folk som var eldre enn mig at
jeg fikk vite noe. Hvis ~~og~~ man lærte en ~~aldre~~ som
var aldre enn man selv var, betydte man enn
å helbrede.

Ust vorder hadde Nina Isaksen, dette råd. Man
tar en klyssing og slår knuten på den så mange
som den er vorder, og legger hånden på et sted
hvor den rårer hurtig.

Der var en Idolf Johannessen, Kjelleren som ga
sig ut for ruver. Han ble oppsøkt av mange folk
og reiste rundt i flere år, og kjente mange penger.

Folk hadde tid å begynde med soer tilhos til ham,
og han hadde på forhånd gitt beskjed utover bygdene
når han kom. Han forega å lese, og brukte å
vifte med en kniv eller andre ting. Han kunde
også kaste kniven bortover, eller stikke den

i jorden. - eller efterhvert la folk meele til at de ikke ble bedre, og nu hadde han ingen soluming mere. Man holdt ham for en bedrager som bare holdt folk for narv og lurte penger av dem.

Minea Zoakisen Ivarfoss (ikke den samme minea Ivarfossland, som foran) sa at hvis man hadde out i juret skulde man kaste vann 3 ganger på juret og gå rundt dyret mot sola og lese Faderens.

Johan Kvansen, Bergsberg stoppet blod på følgende måte: Skans blod i jesu navn, som Jordans blod stod for Israels barn. I F.S.H. navn. ^{cateari}

For feil i øyene brukte man øreringer. For svelsten brukte man messingringer. Ringer ble ført omkring svelsten og man bød den i jesu navn å gå tilbake. Ringer måtte være av messing og jo eldre den var desto bedre var den.

Peder Jakobson, Bergens over 70 år har vært mye brukt som råner for folk og fæ. Han brukte også medisiner.

Vorle tok han på følgende måte. Han slår 3 knuter på en kampestrid, som knyttes over vorlen. Fra i F.S.H. navn og legges i jord så den råker. De forsvinner vortene

Han legger hendene på den syke og driver ut sykdommen ned ned og bønn i ifølge Jak. 5.14-15.

Han hadde oppskrevet følgende regel som skulde skrive sig fra den store katedralenske taler Erik Johansen Mandalen i Lyngne. Han var leder for Lyngspartiet: Stop hit er du kommen og ikke

langen, om du er kommen som det stolte havs
bølge, skal du vende tilbage i Jesu navn, Om du
er kommen igjennem vidåre, skal du igjennem
i F.S.H navn. Fadervor 3x, til fri oss fra det
oude.

Derom man hadde, jord⁴ skulde man gå vält til
vält og tørt til tørt. - fiktig jord på veskude
sår og tøn jord på tøn eksem. i Jesu navn.

Ringom tok man ned å trykke et fingerbøll
med kappen mest ringom i F.S.H. navn.

P. J. ~~sa~~^{nevnte} en gammel skikk. Når folk kom inn
i et hus sa man "Jesu navn", likeså når man
gikk ut siste gang.

Johannes Rasemussen, Kjølleren la fingeren eller
hånden over friskt sår og velriquet det i F.S.H. navn.
Da satte du sig ikke out i det.

Han skanset også blod. I hans blod som
Jordan stod for Jesu fot. F.F.S.H. navn.

Peder R. Hevriksen 90 år brukte mest urent sår
du (såret) skal la vare på kaldt og varmt som
Jesu Kristi blodige sår.

Han hadde bruket det på sig selv ved et skygt
huggsår, som holdt sig rent og grodde fort. Han
han også hjulpet andre med dette.

Olav Ringstad var litt yngre enn mig og vide derfor
ikke la mig vite hva han laste

det fortalles at en gutt hadde fått en squal i
sig ^{fole} i D. så på gutten i om natten kom nælen ut
i lår.

Peder Bukkvold hadde en datter som fikk helvedes -

ild. De var hos dohkonen som vilde legge hende inn
på syklus. Men reiste til O.R. som på på det
oude. Piken ble frisk på kort tid.

^{Hovik}
Petra Bukkenold holdt slib over verk og løste.
En datterdatter brakk lårbeinet. Petra satte seg ned
siden av og da hun reiste seg sluttet piken å gråte,
smerken var borte og hun sovnet.

Hun vilde ikke forville hva hun løste for, det blir
bare holdt til av sørpå, sa hun.

P.B. kjøpte en ku. Man vasket hua i ansiktet
og ryggen 3 ganger med sola og ga den å drikke av
sammes vann. Man lot også en ku de hadde for
få av sammes vann. Den nye ku savnet de ikke
sitt gamle hjem og begynte holdt sammen.

Det fortelles om en ouskreifer at han kunde
"kverve" ryket på folk.

På Kälheim skulde han en søndag fått folk
til å se at han kröp gjennem en stolke, eller så
han & klyppe inn i den ene ende og komme ut
i den andre.

Da han gjorde dette på ny, kom der en gjente forbi
og spurte hva man så på. Da man svarte hende
at mannen kröp gjennem stolken, lo hun og sa
at ser dere ikke at han kryper langs den.

Mannen hørte dette, og ble sint. Alle så da at
han kröp på marken.

Han satte øynene på gjenten som pludselig fór
opp på en tre og så begynte å løfte skjortene
og ropte at man måtte henge hende ~~opp~~ og spørte
om ikke de andre så et vandlet steg. Hun
løftet skjortene høyere og høyere - den tid
buktet ^{kvinnen} ~~man~~ ikke buklor, så hun bløttet
sig, for hun løftet skjortene under armene.

Denne histo mannen hadde sagt til hende,
at hun kanskje en annen gang kunde holde
kjæft når hun så noe.

Denne historie har jeg hørt før, men tatt den
for et eventyr. Men et par gamle menn sa at
den nokk var sann. Kvinnen var Anna Brita
Pedersen, Sagelv som døde like efter krigen.
Hennes 70 årige sønn Peder Sagelv svarte
mig i sommer at det hadde vært noe tull med

15829

komma ut da ho va gjente, bort i
Galgen engang. Galgen - ~~Kal~~ligunn er
det finske navn på gården Samuelsen
og Kälholm.

(Hans)
Det fortelles om en sønnesønn av en
gammel trollmann og reiser Jag Ola
at han som bøddefaren var trollkyndig og
kunne levne seg på folk.

~~Det~~ Han var på fiske på Vardø og drog
"i felt" med et par andre båter. Disse fikk
nesten ikke fiske mens Hans hadde nesten
lastet båt. - Da kom der roende en båt
forbi og de to menn i denne sa da til den
som drog i felt med Hans at ser dere ikke
at han tar fisken også av deres line, da
sa de at Hans kleppet inn all fiske han
vilde enten det var hans eller ikke.

Hans ble sint og sa at han trodde de som
ropte hadde gjort sitt fiske for i år. Et par
dager efter fikk de båten klistet under landelling,
og måtte reise hjem.

Denne Hans gjorde ikke han snott, men tilbød
også mange død ca 1910
det saes om Henrik Olavsson, at han "tunde"
med varst, Han var med i det store forlis
på Vestfjorden i 80 årene da der ombor

15829

mye folk - det nevnes flere hundrede mænd,
på en nat.

N/16

Folk som har vært med ham forteller at han
var litt for glad i det sterke, så det hentte
rett som det var at selv om han var høvuds-
mann, måtte han bli igjen iland for å
sove ut.

En gang forteller man at han var særlig
ute tidlig en morgen da man skulde ro.
Han var fyllesyk og elendig. Men da han
kom inn bleste han på sig og gikk ned til
båten. Karene så da at han bare kunne
bli igjen, for de bleste nokke bevingen, men
Henrik svarte at idag fikk de nokke bukk for
ham. - De hadde et otting.

Han lå og sov i båtskotten, mens man
seilte ut og drog. Under bevingen røk de
opp et stort uvar og man måtte kappe line.
Da kom Henrik og tok styrvollen og ba karene
om å være klar å øse for når ble de seilas.
Olav Olsen som var med fortalte at 2 ganger
holst båten på å fylles, men Henrik tvi-
vlet og de kom i god behold iland på
søsiden av Vestfjorden. -

Henrik Olausen kunde de vanlige kunsten
utenom med sjen^t.

15829

Jag Ola som nevnes både under Notheisa
og Hjerwig var fra Roros, født 1721. Han
ble nesten 100 år gammel.

Om ham går der historier om at han var
av de kloke. Han gjorde både godt og ondt.

Det saes om ham at han kunde slutte
hansse.

Flere av hans efterkommere var også
trollhyndige.

N 11

15829

Under samtaler med de forskjellige personer
fikke jeg det inntrykk at også vantro kunne
bruke ordene til helbredelse.

212

Jeg spurte da flere direkte ut, katekumenske
talere og både av lysningspartiet og av det
finske retning, og også av dem som sagt
til indremisjonen.

Alle var enige om at det ikke var personen
det kom an på, men kraften i ordet som var
nedlagt av Herren.

Ved eksempler på folk jeg nevnte ved navn, ^(vantro)
fikke jeg flere ganger til svar at det med de
vantro som helbredt ved ord var det det samme
forhold som med en vantro prest. Tross sin vantro
forvaltet han sakramentene så de hadde sin
kraft og på samme måte hadde ordet sin kraft
selv om det ble framført ^{sagt} av en vantro.

Kraften lå i ordet, ikke i personen.

Der var noen som nevnte Eli som eksempel
på en dårlig forvalter (1. Sam. 3-4) men likevel var en
guds tjener.

Da jeg spurte om ikke dette var en ånds gave, var
der de som innrømmet at der var personer som
hadde fått evnen å helbrede som en ånds gave.

Men det var folk av en annen type. De kunne
helbrede ved berøring, f. eks. å skyke tued hendene
over et slett sled og la bort smerten.

Jeg spurte også Abiel Polheim, Uløy biskop om
dette. Han holdt fast på at det var en ånds gave

15829

men gikk med på at der var vantro som kunde
bruke ordene og at det var Guds kraft som var
i dem. Han nevnte spesielt dette med berøring
at en som hadde denne evne, ikke brukte ord,
Åndens merke eller berøring var nok.

Det vanlige svar bortover var at der er stor
kraft i ord, bare man vet å bruke dem.

At dette nu var så vanlig kjent som nu overasket
mig. Da jeg reiste fra Nordreisa for 24 år siden
gikk man stilt med dette både her og andre steder.
Man snakket ikke så åpenlyst om tingene. Man
visste at der var folk som "kunde" og man søkte
dem. Det var som om man ville legge skjul på dette.

Men nu var det almindelig å høre at den og
den kunde det og det. Det var vanlig snakke om
tingene, og man la ikke skjul på det som før.
Bortsett fra at man ikke likte at lærer fikk høre
om det.

Årsaken skyldes nok delvis at Leik Johansen, skandale
i Kåfjord, som var en stor lastadiarisk taler og leder
for dyngspartiet (han døde like etter krigen) gikk inn
for besingene. Han hadde selv gått skrevne formulærer
til mange - bl. a. den jeg fikk av Peder Jaberosen Bergmo.

På den en prest Sivertsen, født i Ofoten ^{av last. foreldre} som arbeidet
sammen med lastadiarierne, ~~han~~ gikk inn for
dette. - Det var forstandige folk, også av lastadiarierne
som så om ham, at han var litt for overtroisk.

Han kan nok si at meget av dette er overtro, N 14
eller det er ting som tyder på at det er noe
reelt for denne tro. I mange tilfeller er
det sannsynligvis annerst psykologi, for
mange av disse folk jeg har talt med
er høiester store folk, som bare ved sin
rolige, sinnedige måte å oppføre på, må gi mange
billid

Jeg talte med bestyrer Rind på Bethesda
sykestue i Nordreisa.

Han fortalte om flere tilfeller med syke som
var blitt rolige, når de fikk kontakt med rønere.
Det var ikke bare på det religiøse område
dette gjorde sig gjeldende. Hans erfaring var at
mange var fullt og fast overbeviste om rønernes
makt.

eller det var også mye overtro, og mange skremte
hverandre.

Han fortalte om en jente ~~de hadde~~ som arbeidet
på sykestuen. Hun ble syk ut på vinteren. Under
en diarreepidemi måtte hun ut om natten, da
påstod hun at hun så en skikkelser ut på gangen
og var helt utskremt. Hun opphisset og skremte
de andre jenter der, så de gikk ned salmebok i
lokkene om natten og lyden hørte de hver eneste
natt somlig hvis det blåste. Det gikk så vidt at Rind
hadde måtte la jentene hørte og si opp dem ene
som skremte de andre.

At det ble mange lyder i dette hus er ikke noe

15829

å under på. Det er opført av reisverk og
plater i 2 fulde etasjer og yder et godt vindfang.
Huset står på et forhøjet sted.

Det var sent på kvelden da jeg vandte, og
bare ved den svake vind som da var, ble
der lyder nokk i huset. Hørte man godt efter
og hadde god innbildningskraft kunde man
godt oppfatte det som om noen gikk.

Rind fortalte at han aldri møtte sig at
man hudente noen, hva enten man ønsket
spolelig eller legemlig pleie, og hørte det at
det er pinsvevener - ^{Rind} ~~han~~ også, som har
begget og finansierer driftun av sykestuen,
han de ved sin kloke opptreden vundet
folks tillid - selv av de argeste lastadionere
for hvem pinsvevener er en uederstyggelighet.

den för svarte Johannes Rasmussen, Kjelleren lichte N. 16
"ble ä redlijenne sig at han kunde". Han brukte ð
be folk om ä prøv andre, men knep det hjælp han.

Han helbredet svulst ved ä dra linnen over
den samtidig med at han sa: Jeg befale dig
ä komme ut her i F. S. H. navn.

Man måtte aldri bande når man skar eller
skv sig for da kunde du sette sig out i
såret eller ^{der} det skadede sted. Derimot
skulde man bruke Svavn over skaden så helet
den sig, rent."